

Ülevaade loodushariduskeskustele projekti “Maale õppima” raames koostatud küsitluse vastustest

Küsitluse koostas, viis läbi ja analüüsis MTÜ Koolitus- ja Nõustamiskeskus HARED 2007. aasta veebruaris-märtsis. Küsitlusega sooviti saada ülevaade loodushariduslike, riikliku õppekava omandamist toetavate programmide sisust ja läbiviimisest ning selle tegevusega seotud probleemidest .

Loodushariduslike programmide all mõisteti õppetegevust, mille

- a) sisu ja meetodid on välja töötatud keskusel või keskust haldavas struktuuris
- b) sisu on kooskõlas riikliku õppekavaga ja toetab seal nimetatud eesmärkide saavutamist
- c) haridusasutused saavad läbiviimist tellida
- d) programmi viib läbi keegi teine, mitte lastega kaasas olev õpetaja

Küsitlus koostati ning sellele sai vastata internetikeskkonnas Survette.

Küsitlus saadeti 16 loodushariduskeskusele, millest vastas 10 (62,5%). Peamiseks sihtgrupiks olid Kagu-Eestis paiknevad loodushariduskeskused. Vastasid järgmised keskused:

Loodushariduskeskus	Vastanute arv
Otepää Looduspark	1
Haanja Looduspark	1
Karula Rahvuspark	1
Vellavere Loodusmaja	1
Tartu Keskkonnahariduse Keskus	2
Alatskivi Looduskeskus	1
Endla Looduskaitseala	1
Emajõe Suursoo looduskaitseala	1
RMK Aegviidu Looduskeskus	1
RMK Sagadi Metsakeskus	1
MEIE ORGANISATSIOON ON..	
RMK allüksus	2
LKK allüksus	5
Iseseisev sihtasutus või MTÜ	4
LOODUSHARIDUSE PROGRAMMIDE ETTEVALMISTAMINE JA LÄBIVIIMINE KUULUB OTSESTE TÖÖKOHUSTUSTE HULKA	
0 töötajal	1
1 töötajal	5

2-3 töötajal	4
4-6 töötajal	0
7 või rohkem töötajal	1

Esitatud küsimused ja leheküljenumbrid, kus on näha vastused, on järgmised:

I Üldine ülevaade	3
1. Keskuste asutamisaastad	3
2. Programmide läbiviijad	4
3. Töötajate haridustase	5
4. Programmide läbiviijate täiendkoolitus	5
5. Programmide läbiviimise aeg	6
6. Loodushariduslike programmide osatähtsus keskuste töös	6
7. Loodusharidusliku tegevuse hinnang	7
8. Kooliõpilastele mõeldud programmide kestus	7
9. Loodushariduslike programmide hulk	8
10. Takistused programmide lisamisele	8
11. Võõrkeelsed loodushariduslikud programmid	9
12. Esindatud võõrkeeled	9
II Lasteaiaaeglastele pakutavad loodushariduslikud programmid	10
13. Reklaam	10
14. Pakutavad programmid	10
15. Lasteaiaaeglastele suunatud programmide kirjeldused	11
16. Programmi sisu	11
17. Koostööpartnerid lasteaialastele mõeldud programmide väljatöötamisel	12
18. Koostöösoovid	12
19. Koostöö takistused	12
20. Osavõtt lasteaialastele mõeldud loodushariduse programmide aastal 2006	13
21. Keskmise grupi suurus	13
22. Tagasiside lasteaialastele mõeldud loodushariduse programmide kohta	14
23. Lasteaialastele mõeldud loodushariduslike programmide tulevik	14
24. Lasteaiaaeglastele kavandatavate loodushariduslike keskuste ideestiku kirjeldused	15
25. Soovitav koostöö lasteaiaprogrammide loomisel	15
26. Toimunud koostöö lasteaegadele programmide loomisel	15
27. Kokkuvõtte lasteaegadele pakutavatest programmidest	16
III 1.-3. klassi õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid	16
28. 1.-3. klassi lastele mõeldud riiklikku õppekava toetavate programmide pakkumine	16
29. Algklassiõpilastele suunatud õppekava toetavate programmide reklaamimine	17
30. Algklassiõpilastele pakutavate programmide nimetused	17
31. Pakutavate programmide kirjeldused	18
32. Programmi sisu	19
33. Koostööpartnerid algklassidele mõeldud programmide väljatöötamisel	19
34. Koostöösoovid	20
35. Koostöö takistused	20

36. Algklasside programmide tulevik	20
37. 1.-3. klassi õpilastele kavandatavate loodushariduslikud programmid	20
38. Soovitud abi programmide loomisel	21
39. Koostöösoovid koolide, aine- või kodanikeühendustega	22
40. Koostöösoovi tulemus	22
41. Programmidest 2006. aastal osa võtnud rühmade arv	23
42. Rühma suurus	23
IV 4.-6. klassi õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid	24
43. Keskuste arv, kus pakutakse 4.-6. kl õpilastele programme	24
44. Reklaam	24
45. Programmi struktuur	25
46. Programmide nimetused	25
47. 4.-6. klassi õpilastele läbiviidavate programmide kirjeldused	26
48. Koostöö	28
49. Koostöösoovid	28
50. Koostöö tegelikkuses	29
51. Rühmade arv	30
52. Grupi suurus	30
53. Tagasiside	31
V 7.-9. klasside õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid	32
54. Keskuste arv, kus pakutakse programme 7.-9. klasside õpilastele	32
55. Reklaam	32
56. Programmi struktuur	33
57. 7.-9. klasside õpilastele pakutavate programmide nimetused	33
58. 7.-9. klasside õpilastele pakutavate programmide kirjeldused	34
59. Koostöö	35
60. Koostöösoov	35
61. Rühmade arv	36
62. Grupi suurus	36
63. Tagasiside	37
VI Tegevuse korraldus	37
64. Arvepidamine programmides osalevate asutuste üle	37
65. Programmide finantseerimine	38
66. Tasuliste programmide osakaal	38
67. Laste arv programmides	39
Kokkuvõte	40

I Üldine ülevaade

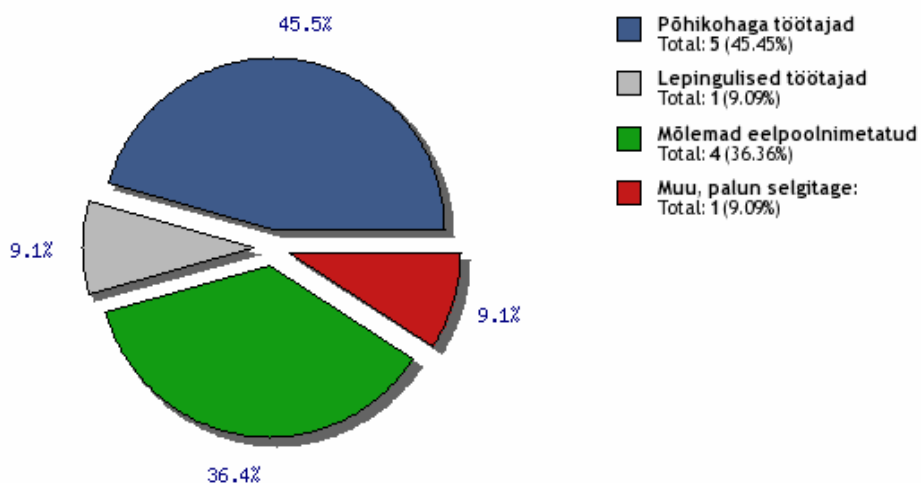
1. Keskuste asutamisaastad

➤ 1918	➤ 1999 (2)
➤ 1991	➤ 2001 (2)
➤ 1992	➤ 2002

- 2004
Vastustest näeme, et enamus keskusi on suhteliselt noored.
- 2007

2. Programmide läbiviijad

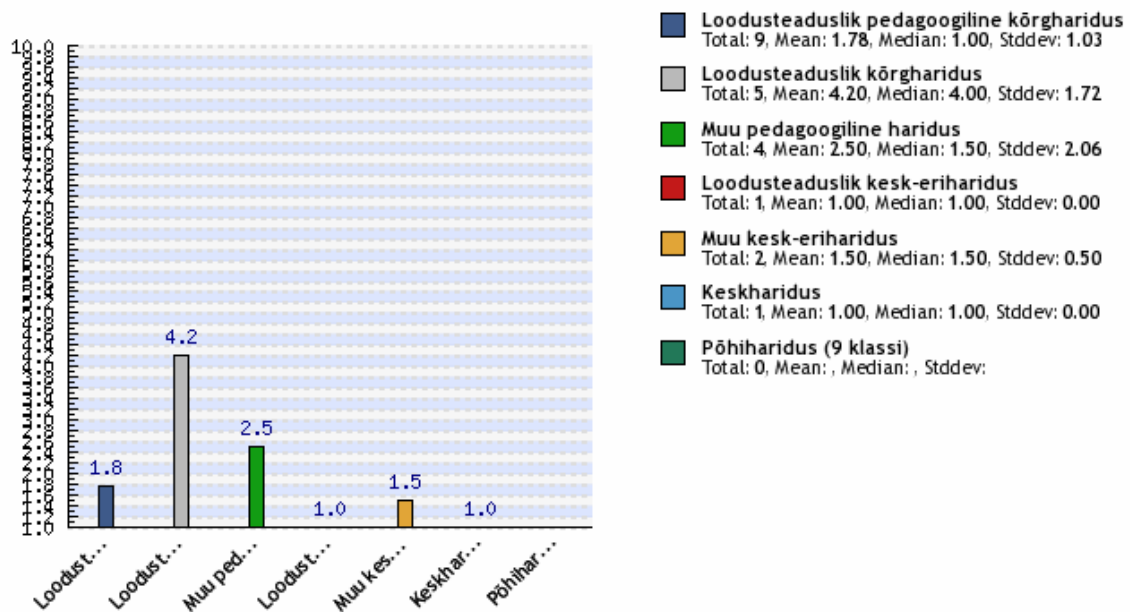
Loodushariduslikke programme viivad läbi

Loodushariduslikke programme viivad peamiselt läbi põhikohaga töötajad (45%) ja vähestes keskustes (9%) ainult lepingulised töötajad. Arvestatav hulk keskuseid (36%) kasutab mõlemaid oma programmide läbiviimisel.

3. Töötajate haridustase

Mitmel teie programmide läbiviijal on (juhul kui täpne arv on teadmata, palun jätke vastamata)

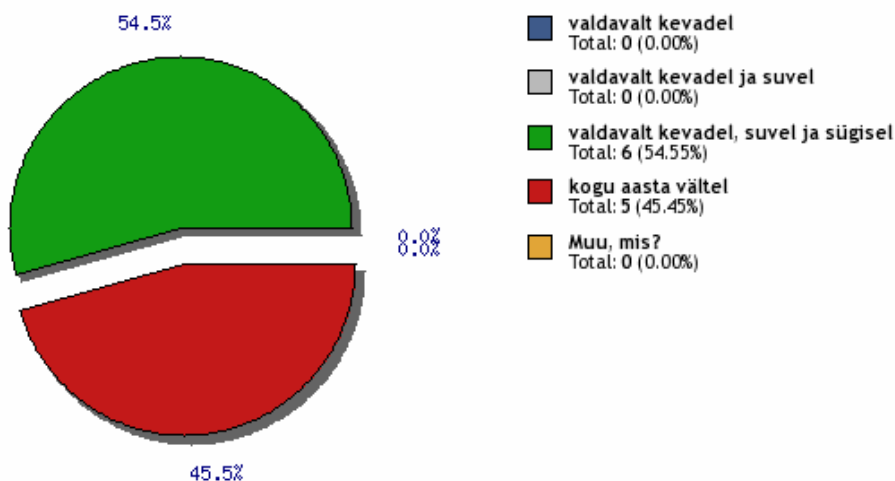
Keskustes töötab kõige rohkem loodusteadusliku pedagoogilise kõrgharidusega töötajaid, kes moodustavad 41% kõikide vastanud keskuste töötajatest. Teiseks kõige rohkem on loodusteadusliku kõrgharidusega töötajaid, keda on keskmiselt ühe keskuse kohta 4. Samuti on küllaltki palju muu pedagoogilise haridusega töötajaid.

4. Programmide läbiviijate täiendkoolitus

Keskuste töötajatest on vastav täiendharidus keskmiselt kahel inimesel, maksimaalselt viiel. Mõnel keskusel puuduvad vastava täiendusharidusega inimesed.

5. Programmide läbiviimise aeg

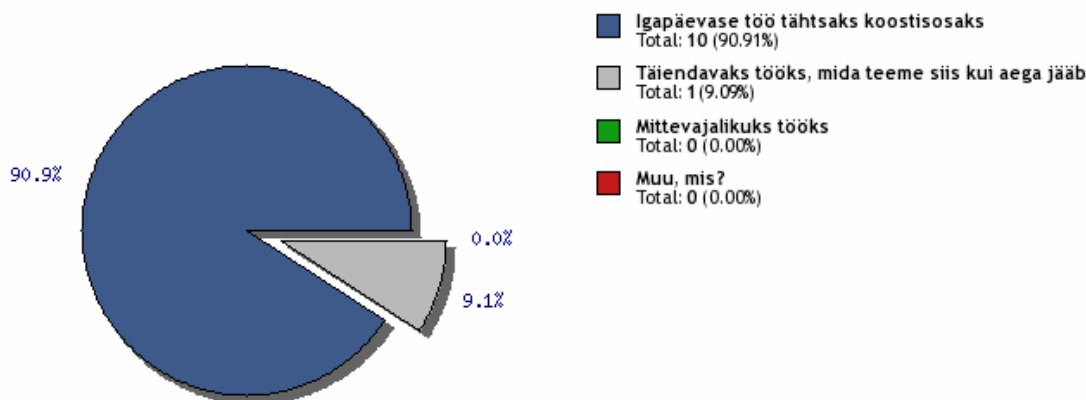
Meie keskuses viiakse programme läbi

Ootuspäraselt näitas küsitlus, et enamik keskusi viib programme läbi peamiselt kevadel, suvel ja sügisel (55%), kuid 45% pakub ka talvel sama teenust. Ainult kindlal aastaajal töötavaid keskusi ei ole.

6. Loodushariduslike programmide osatähtsus keskuste töös

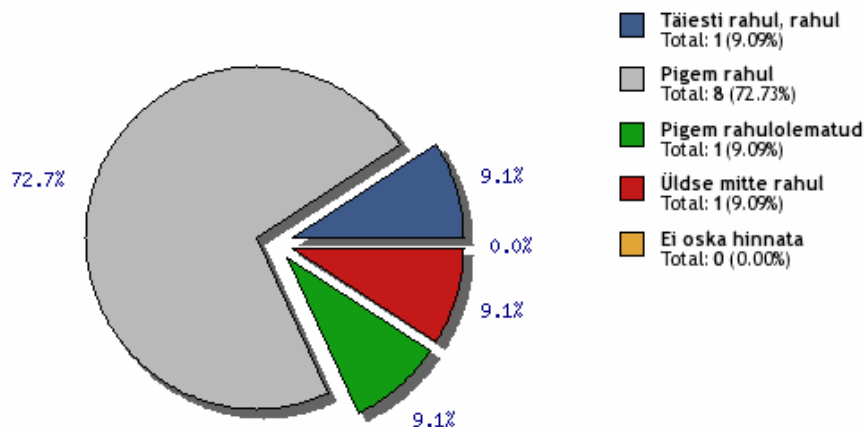
Peame loodushariduslikke programme meie

Valdav enamus (91%) laekunud vastustest pidas loodushariduslikke programme igapäevase töö tähtsaks koostisosaks. Ainult 1 keskus pidas neid täiendavaks tööks, mida tehakse siis kui aega jääb.

7. Loodusharidusliku tegevuse hinnang

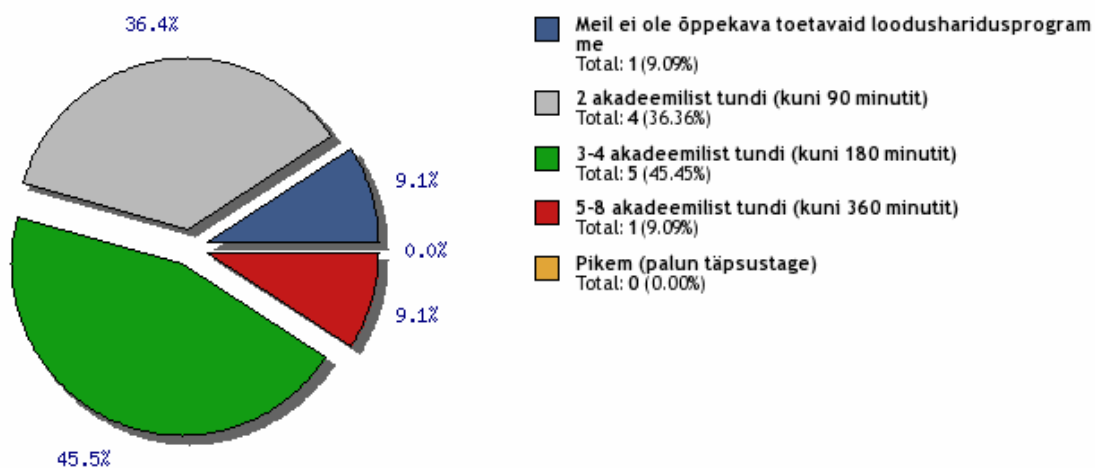
Oleme oma loodusharidusliku tegevusega

Vastanud keskused on oma loodusharidusliku tegevusega pigem rahul kui mitte (73%) ja 9% on isegi täiesti rahul. Vaid 18% pigem ei ole rahul või ei ole üldse rahul.

8. Kooliõpilastele mõeldud programmide kestus

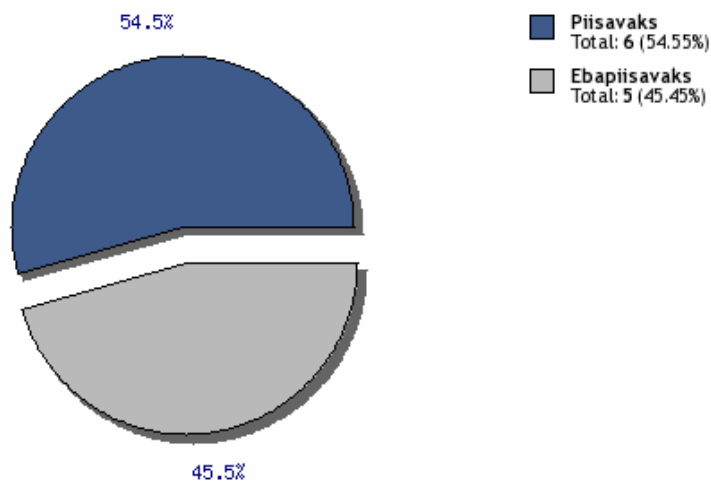
Meil läbiviidavate programmide kestus kooliõpilastele on üldjuhul

Ligi pooltel vastanutest (46%) kestavad mainitud programmid 3-4 akadeemilist tundi või 2 akadeemilist tundi (36%). Veel pakutakse ühes keskuskes 5-8 tunnist programmi ning ühes keskuskes puuduvad programmid täielikult.

9. Loodushariduslike programmide hulk

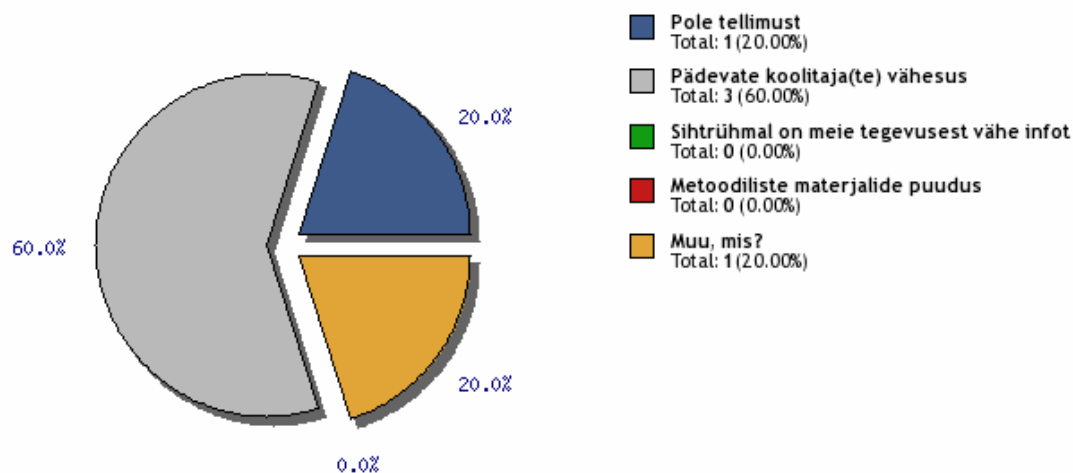
Peame loodushariduslike programmide hulka meie keskuse jaoks

Üle poolte keskuste peavad oma praegust programmide hulk piisavaks (55%), kuid 45% keskuseid sooviks neid juurde luua.

10. Takistused programmide lisamisele

Mis takistab enamate programmide läbiviimist?

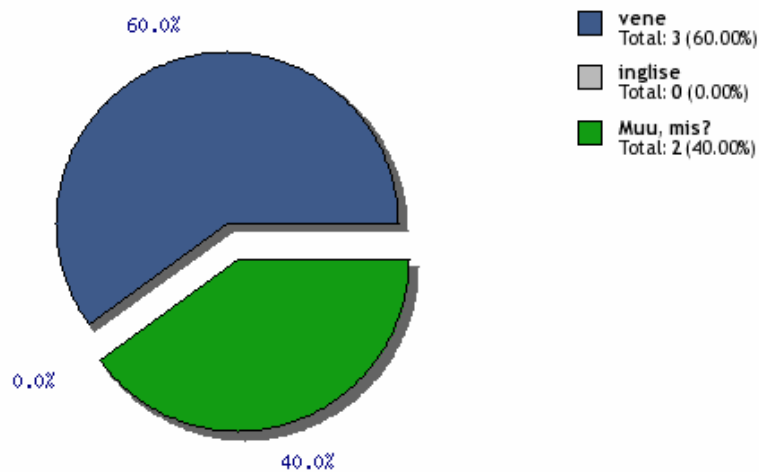
60% keskustest mainis peamise põhjusena pädevate töötajate vähesust. Ülejäänud 40% jagunes täpselt pooleks. Üks keskus mainis, et tellimusi ei ole ning teine on tegutsenud liiga lühikest aega, et oleks jõudnud luua rohkem programme.

11. Võõrkeelsed loodushariduslikud programmid

Veidi üle poolte keskuste pakub võõrkeelseid programme. Järgnevad vastused kajastavad nende kuue arvamusi.

12. Esindatud võõrkeeled

Millistes keeltes programme saab teilt tellida?

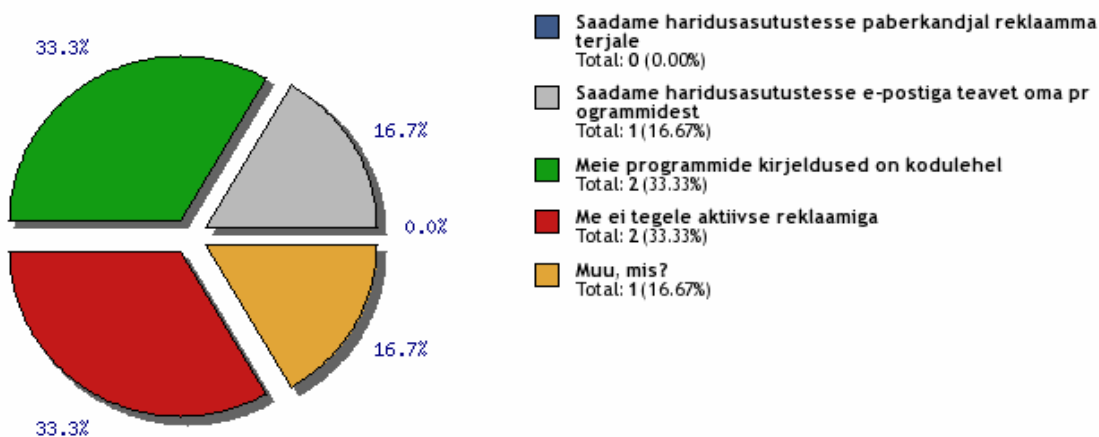
Vastanud keskused pakuvad programme vene keeles (60%), kuid veel mainiti ka inglise, saksa ja soome keeles pakutavaid programme.

II Lasteaiaaalistele pakutavad loodushariduslikud programmid

Täpselt pooled vastanud keskustest pakuvad lasteaiaaalistele programme ning järgnevad vastused kajastavad nende viie vastuseid.

13. Reklaam

Kuidas reklaamite keskuse poolt pakutavaid lasteaiale suunatud õppekava toetavaid programme?

1/3 keskustes reklaamib oma programme kodulehel, kuid samapaljud ei tegele aktiivse reklaamiga. 17% saadab oma programmidest teavet e-posti teel.

14. Pakutavad programmid

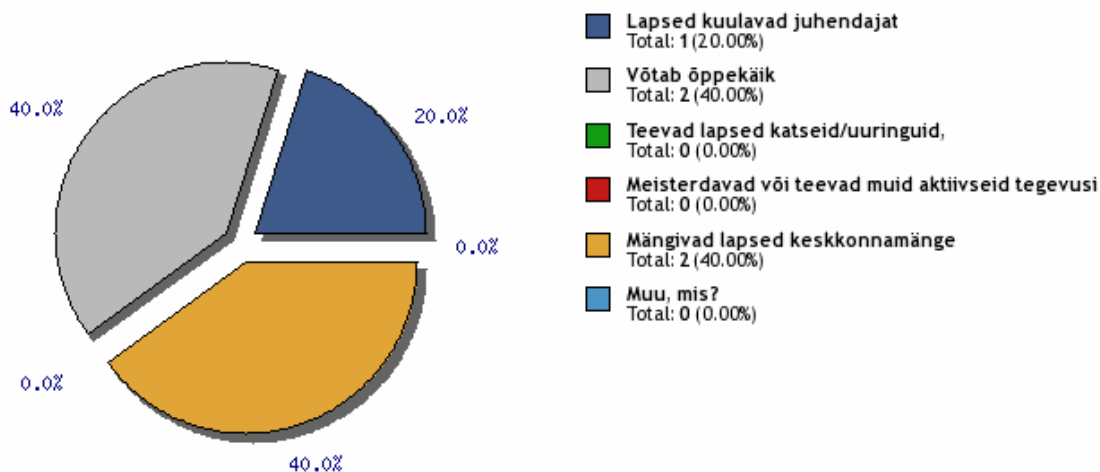
- Urime ja avastame - looduslike objektidega mänguline tutvumine
- Lemmikloomaprogramm (loodusmaja elavnurga baasil)
- Õuesõpe - puud ja põõsad
- Õuesõpe – aastaajad
- Salumets
- Vesi elukeskkonnana
- Kivid räägivad Läänemere ajaloost
- Ümber järve, läbi metsa
- Hundiretk
- Kes elab metsa sees
- Puude rada
- Tiivulised talvel
- Kes elab metsa sees
- Metsamuinasjutt

15. Lasteaiaealistele suunatud programmide kirjeldused

- I. **a. programmi nimetus:** Lemmikloomad
b. programmi kestus: 90 minutit
c. kasutatavad õpimeetodid: jutustus, mäng, tunnetuslik suhtlemine loomadega, joonistamine
- II. **a. programmi nimetus:** Salumets
b. programmi kestus: 2 x 45 min
c. kasutatavad õpimeetodid: Kuulamine + käed külge tegevus
- III. **a. programmi nimetus:** Ümber järve, läbi metsa.
b. programmi kestus: 1,5 - 2 tundi
c. kasutatavad õpimeetodid: Vaatlemine, kuulamine, katsumine, matkimine.
- IV. **a. programmi nimetus:** Hundiretk
b. programmi kestus: 2-3 tundi
c. kasutatavad õpimeetodid: rollimängud, kogemine-kuulamine-maitsmine-nuusutamine, meisterdamine, filmilõigu vaatamine jne
- V. **a. programmi nimetus:** Tiivulised talvel
b. programmi kestus: 3h
c. kasutatavad õpimeetodid: vestlus, keskkonnamängud, meisterdamine, loodusretk

16. Programmi sisu

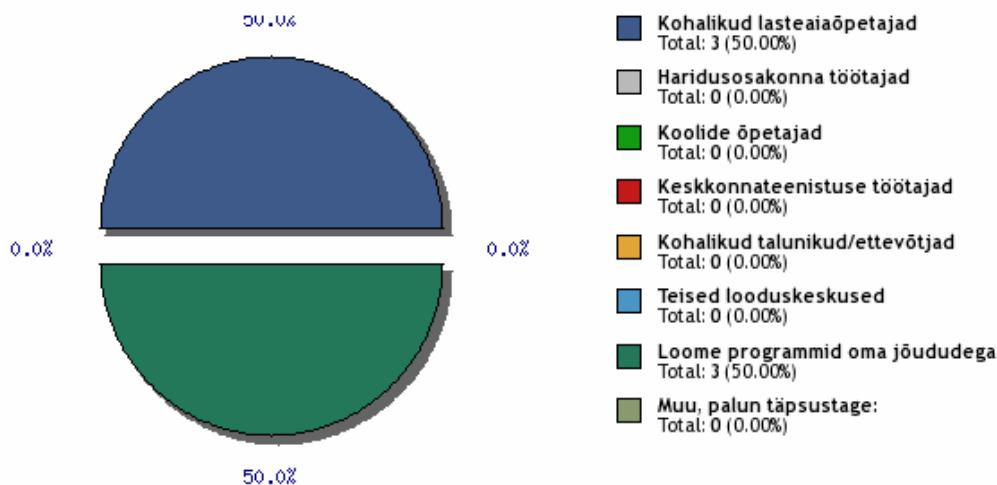
Kas enamiku nimetatud programmi ajast?

Kõige rohkem (40%) lasteaialastele suunatud programme keskendub õppekäikudele või keskkonnamängudele. Ainult 20% programmide keskendub juhendaja jutule.

17. Koostööpartnerid lasteaialastele mõeldud programmide väljatöötamisel

Kellega teete koostööd lasteaialastele suunatud programmide väljatöötamisel?

50 protsendil juhtudest tehakse koostööd kohalike lasteaiaõpetajatega ja ülejäänud programmid luuakse oma jõududega.

18. Koostöösoovid

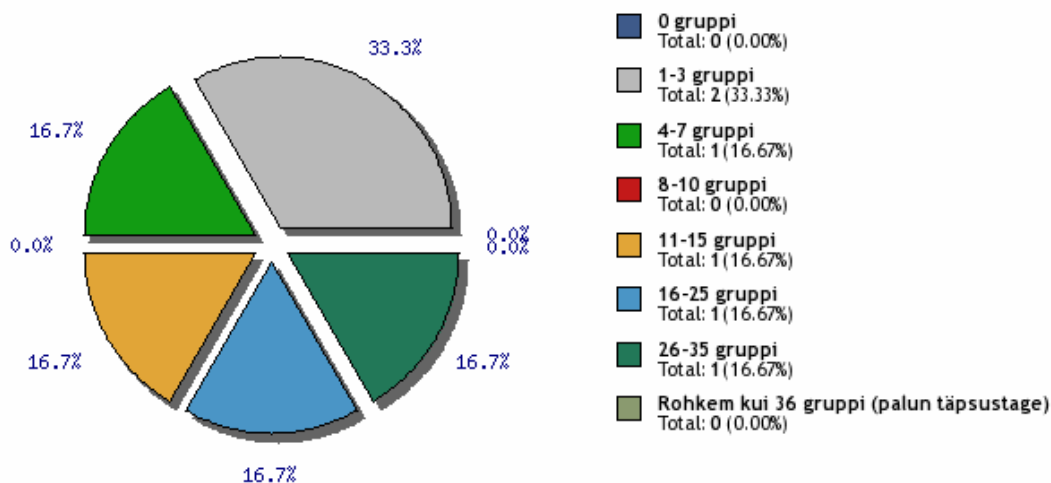
- Üle Eesti teiste programmi loojatega.
- Välisriikide keskustega, et kogemusi omandada.
- Lasteaia õpetajate-metoodikutega.
- Pedagoogilisi meetodeid valdavate asjatundjatega.

19. Koostöö takistused

- Tihe töögraafik, kuna samad inimesed tegelevad ka kooliõpilastele ja täiskasvanutele suunatud programmidega.
- Endla looduskaitseala keskus asub lasteaedadest suhteliselt kaugel. Transpordikulud laste toimetamiseks kohapeale ületavad lasteaia/vanemate võimalused. Alusharidust kõige tavalisemate liikide ja koosluste osas on otstarbekam anda lasteaedadele lähemal - raha ja aega kulub vähem, saab valida sobivaid ilmastikutingimusi. Männikjärve raba laudtee ei ole sobiv lasteaialaste jaoks ohutuse kaalutlusel. Õppekäiku saab turvaliselt läbi viia kas keskuse juures pargis või ümber Männikjärve, kuid analoogilisi loodusretki on sama hästi võimalik teha ka linnas pargis või muu kodulähedase veekogu kaldal.
- Kontaktide puudus.

20. Osavõtt lasteaialastele mõeldud loodushariduse programmidest aastal 2006

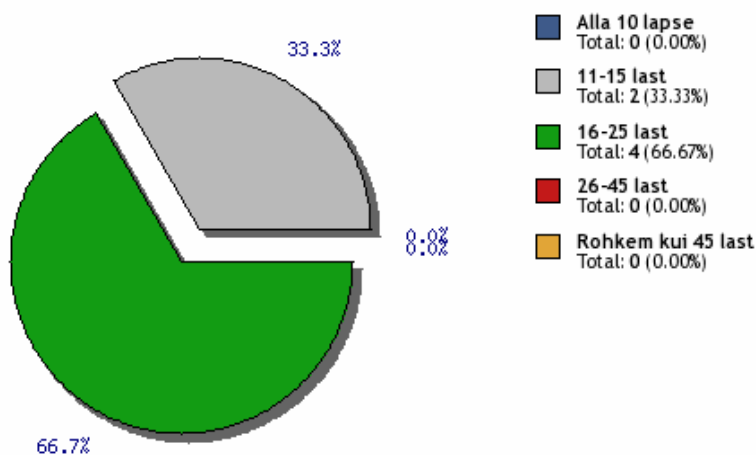
Meie keskkuses võttis lasteaedadele mõeldud loodushariduse programmidest 2006. aastal osa

Kahes keskkuses võttis programmidest osa 1-3 gruppi. Üks vastanud keskkustest teatas 26-35 grupi osalemisest. Ülejäänud keskkuste vastused jäid mainitud vahemikku.

21. Keskmine grupi suurus

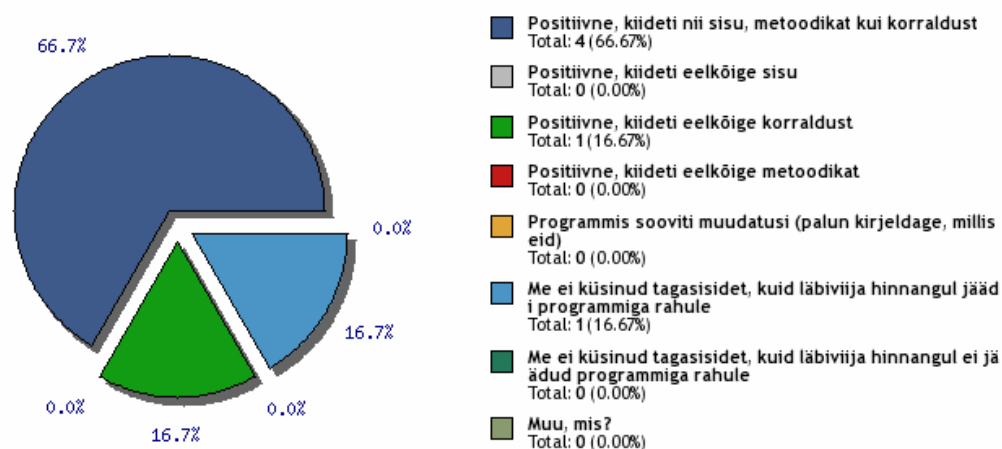
Milline oli keskmine grupi suurus?

Vastanud keskkustes oli enamasti lasteaialaste grupi suuruseks 16-25 last (2/3), kuid 1/3 mainis 11-15 lapselisi gruppe.

22. Tagasiside lasteaialastele mõeldud loodushariduse programmide kohta

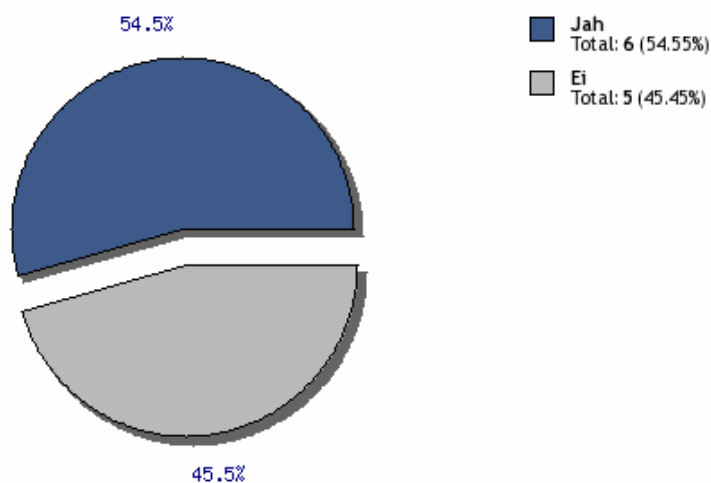
Milline oli tagasiside lasteaialastele pakutavatele loodushariduse programmidele

2/3 tagasisidest on olnud positiivne: kiideti sisu, metoodikat kui ka korraldust. Veel 17% tagasisidest oli positiivne ja keskendus korralduslikule aspektile, kuid sama paljud keskused ei küsinud ametlikku tagasisidet – kuigi usutavasti oleks see olnud positiivne.

23. Lasteaialastele mõeldud loodushariduslike programmide tulevik

Kas kavandate lasteaialastele 2007.-2008. aastatel luua uusi loodushariduslikke programme?

Enamus lasteaialastele suunatud keskustest planeerib ka järgmine aasta samale vanusegrupile programme ning lisandunud on veel üks keskus peale varasemate pakujate.

24. Lasteaiaelistele kavandatavateloodushariduslike keskuste ideestiku kirjeldused

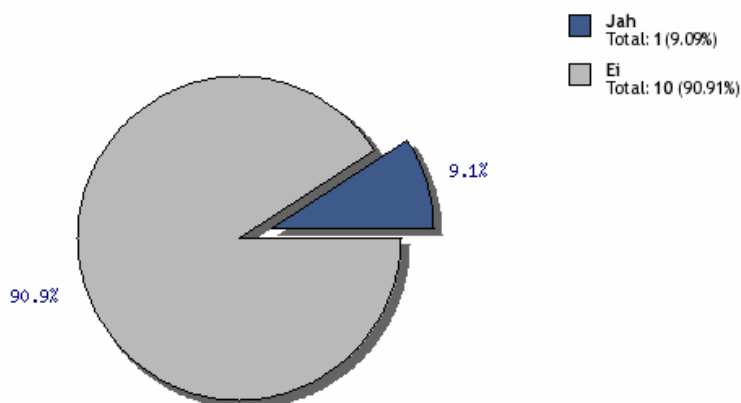
- Loodus erinevatel aastaegadel
- Kes elab vees?
- Linnud
- Puud
- Taimed
- Eelkõige soovime arendada edasi õuesõppeprogramme
- Süsteemne looduse tundma õppimine
- Ökosüsteemide teenuste kajastamine
- Looduskaitsebioloogia põhimõtete selgitamine
- Mets
- Putukad

25. Soovitav koostöö lasteaiaprogrammide loomisel

- Koostöö selgitamiseks, kas on vajadust sellelaadsete programmide läbiviimiseks, lasteaiaõpetajate kaasamine programmi väljatöötamisel, lasteaia õpetaja ja programmi läbiviija vaheline koostöö programmi läbiviimisel (laste innustamine, aitamine), lasteaia poolne tagasiside programmi edukusele, ettepanekud selle tõhustamiseks. MTÜ-d metoodiliste materjalide koostamine.
- Professionaalsete lasteaiakasvatavate poolt programmide ülevaatamist ja vajadusel korrigeerimist.
- Info edastamist lasteaedadele meie poolt loodud võimalustest.
- Saame neid teha juhul, kui on võimalik palgata alalise kohaga töötajaid.

26. Toimunud koostöö lasteaedadele programmide loomisel

Kas olete lasteaialastele loodushariduslike programmide loomiseks pöördunud koostöösooviga lasteaedade või vastavate kodanikuühenduste poole?

91% ehk valdav enamus keskustest ei ole pöördunud koostöösooviga lasteaedade või vastavate kodanikuühenduste poole, et luua loodushariduslikke programme.

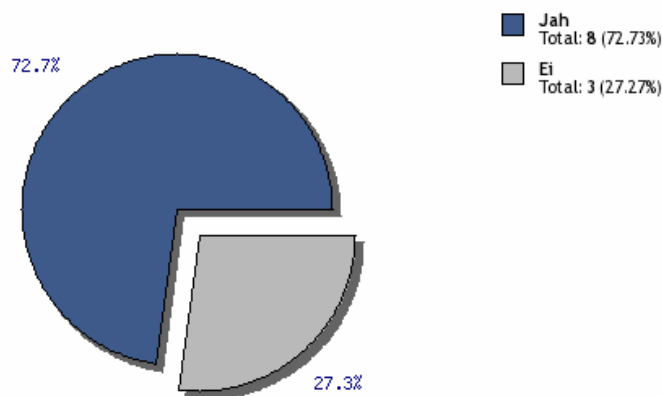
27. Kokkuvõte lasteaedadele pakutavatest programmidest

Viis vastanud loodushariduskeskust pakuvad ka lasteaialastele programme. Kokkuvõte baseerub peamiselt nende vastustel. Programme kas ei reklaamita aktiivselt üldse, reklaamitakse kodulehel või e-postiga. Suurema osa programmi ajast võtavad õppekäigud ja mängud. Programme koostatakse peamiselt oma jõududega. Vaid üks keskus on pöördunud koostöösooviga lasteaiaõpetajate poole. Koostööd soovitakse teha ka teiste keskustega ja metoodikat valdavate asjatundjatega, kuid seda takistab ajanappus ning kontaktide vähesus. Gruppide arv, kes keskuse pakutud programmidest osa võtavad, erineb keskuseti suuresti. Tavaliselt tullakse 16-25 lapseliste rühmadena. Tagasiside programmidele on olnud positiivne. Seni lasteaialastele programme pakkunud keskused plaanivad seda teha ka edaspidi.

III 1.-3. klassi õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid

28. 1.-3. klassi lastele mõeldud riiklikku õppekava toetavate programmide pakkumine

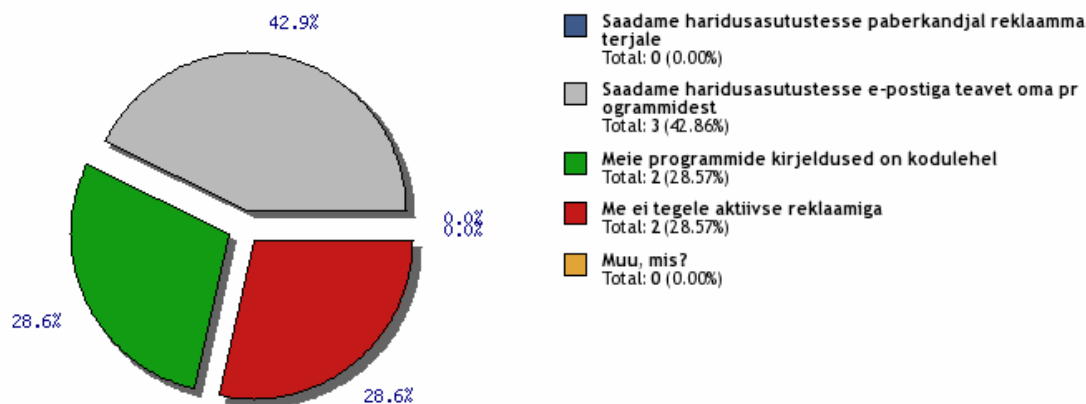
Meie looduskeskuses viiakse läbi 1.-3. klassi lastele mõeldud riiklikku õppekava (õppeaineid) toetavaid loodushariduslikke programme.

Kaheksas keskus viiakse läbi 1.-3. klassi lastele mõeldud riikliku õppekava toetavaid loodushariduslikke programme

29. Algklassiõpilastele suunatud õppekava toetavate programmide reklaamimine

Kuidas reklaamite keskuse poolt pakutavaid algklassiõpilastele suunatud õppekava toetavaid programme?

Suurim hulk (43%) reklaamist saadetakse haridusasutustesse e-posti teel. 29% keskustest pakub informatsiooni oma kodulehel ja ülejäänud ei tegele aktiivse reklaamiga.

30. Algklassiõpilastele pakutavate programmide nimetused

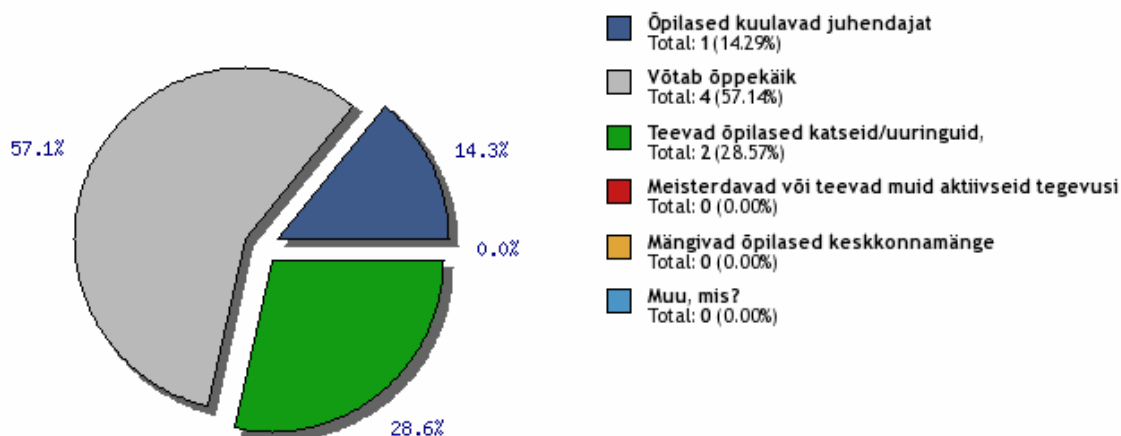
- Vellavere Vallatuste raja õppeprogramm
- Vapramäe matkaraja õppeprogramm
- Uurime ja avastame
- Lemmikloom
- Aastaajad
- Puud ja põõsad pargis, metsas
- Salumets
- Vesi elukeskkonnana
- Kivid räägivad Läänemere ajaloost
- Taimed meie ümber
- Koduümbruse loomadega tutvumine videofilmi abil
- Ekskursioonid muuseumis
- Ühiselulised putukad
- Koduloomad
- Hundiretk
- Tsitre puude rada
- Kes elab metsa sees
- Mürgimarjad-söögimarjad
- Mets meie meelte läbi
- Metsamuinasjutt

31. Pakutavade programmide kirjeldused

- I. **a. Programmi nimetus:** Vellavere Vallatuste raja õppeprogramm
b. Programmi kestus: 2 h
c. Seotud õppeained: matemaatika, looduteadus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: seoste loomine, grupitöö, individuaaltöö, esinemine, mängulisus. **programmi nimetus:** Salumets
- II. **a. Programmi nimetus:** Puud ja põõsad pargis, metsas
b. Programmi kestus: 120 -180 minutit
c. Seotud õppeained: loodusõpetus, emakeel, kunstiõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: vaatlus, jutustus, joonistamine, mäng, tunnetused (meelte kasutamine)
- III. **a. Programmi nimetus:** Salumets
b. Programmi kestus: 2 x 45 min
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: kuulamine, õppekäik, iseseisev tegevus.
- IV. **a. Programmi nimetus:** Taimed meie ümber
b. Programmi kestus: 2 tundi
c. Seotud õppeained: Loodusõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: Vaatlus, võrdlus.
- V. **a. Programmi nimetus:** Koduümbruse loomadega tutvumine videofilmi abil
b. Programmi kestus: 1,5 tundi
c. Seotud õppeained: loodusõpetus, bioloogia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: vaatlus, uurimine, võrdlemine, töölehtede täitmine
- VI. **a. Programmi nimetus:** Ühiselulised loomad
b. Programmi kestus: 3 tundi
c. Seotud õppeained: bioloogia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: loeng, vaatlused, tutvumine eksponaatide ja õppevahenditega, rollimäng
- VII. **a. Programmi nimetus:** Kes elab metsa sees
b. Programmi kestus: 4 tundi
c. Seotud õppeained: loodusained
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: töölehed, rühmatöö, jäljekaardid, otsimismängud, mõistatamine, videofilmilõik
- VIII. **a. Programmi nimetus:** Mets meie meelte läbi
b. Programmi kestus: 5
c. Seotud õppeained: loodusõpetus, emakeel, kunstiõpetus, muusikaõpetus jne
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid: õppekäik, rühmatööd, töölehtede täitmine, keskkonnamängud

32. Programmi sisu

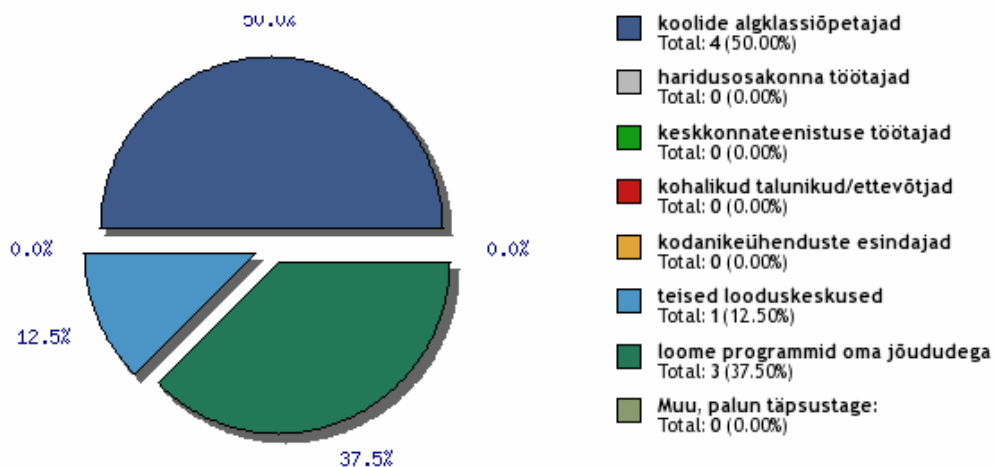
Enamiku programmi ajast...

Enamiku programmi ajast (57%) võtab õppekäik. 29% ajast teevad õpilased peamiselt katseid või uuringuid a. Ainult 14% ajast kulub jutule.

33. Koostööpartnerid algklassidele mõeldud programmide väljatöötamisel

Kellega teete koostööd 1.-3. klassi lastele suunatud programmide väljatöötamisel?

Pooled keskused mainisid, et teevad koostööd koolide algklassiõpetajatega. 38% koostab oma programmid oma jõududega ning 13% teeb koostööd teiste looduskeskustega.

34. Koostöösoovid

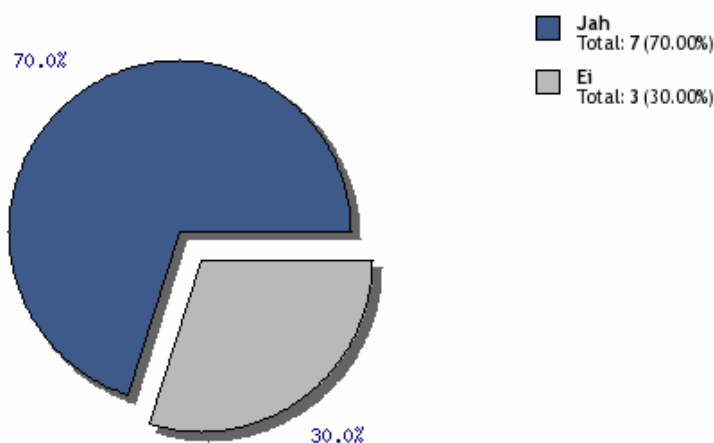
- Teiste looduskeskustega
- Kolleegidega.
- Õpetajatega.
- Keskkonnateenistuse töötajatega.

35. Koostöö takistused

- Ajapuudus.
- Looduskeskuse asukoht koolidest kaugel ei võimalda kavandada sagedasi erinevate programmide läbimist. Õpetajad suudavad organiseerida ehk ühe õppekäigu õppeaasta jooksul (transpordikulud osutuvad määravaks).
- Materiaalse baasi nõrkus.
- Programmide läbiviijate vähesus.

36. Algklasside programmide tulevik

Kas kavandate 1.-3. klasside õpilastele 2007.-2008. aastatel luua uusi loodushariduslikke programme?

Enamus, ehk 70%, keskustest kavandab ka järgmisel aastal 1.-3. klassile mõeldud programme, mis on ühe keskuse võrra vähem kui käesoleval aastal.

37. 1.-3. klassi õpilastele kavandatavate loodushariduslikud programmid

- Puude tundmaõppimine
- Noored orienteerujad
- Kes elab vees?
- Linnud
- Vee-elustik

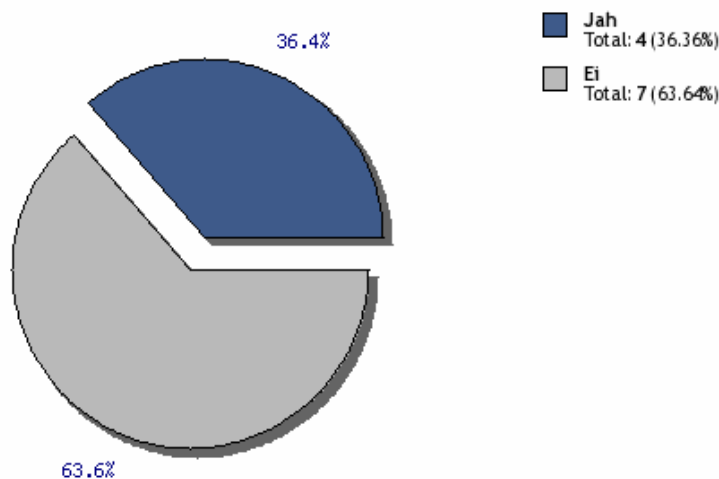
- Arendada edasi õuesõppe programme, näiteks farmiprogramm
- Soo kui väga väärtuslik loodusala - 3 klassile.
- Mageveekogu loomade uurimine, vaatlemine, uurimine
- Näriliste loomade tundmaõppimine näidiste, esitluse ja töölehtede abil
- Loomade tegutsemisjälgede tundmaõppimine näidiste, esitluse ja töölehtede abil
- Teemadeks metsaökosüsteem ja putukad, mets ja tuli

38. Soovitud abi programmide loomisel

- Programmi vajaduse selgitamine, koostöö programmi väljatöötamisel ning elluviimisel.
- Programmi loomisel ootame abi programmide kohandamisel õpilastele sobivaks, programmi läbiviimisel ootame abi õpetajalt, kes oleks abistavaks juhendajaks, kuna 1 juhendajast (keskuse poolt pakutavast) 30 lapsele ei piisa.
- Testimist.
- Hinnangu andmist.
- Aktiivset osalust.
- Motiveeritust.
- Ootaksin õpetajatelt praktilisi soovide ja nõuandeid, milliste teemade käsitlemisele tuleks rohkem tähelepanu pöörata.
- Tagasisidet.
- Ettepanekuid.
- Ülevaatamist.
- Läbiviimisel eeltööd looduskeskusesse tulevate õpilastega. Vahel ei osata eristada meelelahutuslikku ekskursiooni ja õppepäeva. Mõnel klassil puudub harjumus ka väljaspool kooliruumi õppida.
- Teada transpordi hinda. Oleks vajalik keskkonnaministeeriumi poolt rahastatud väljasõiduvõimalusi.

39. Koostöösoovid koolide, aine- või kodanikeühendustega

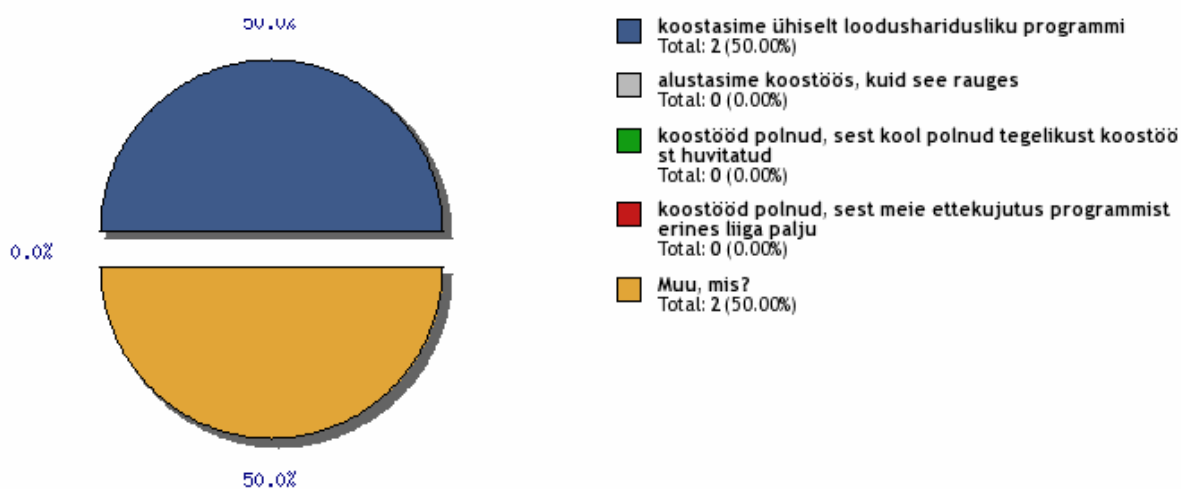
Kas olete loodushariduslike programmide loomiseks 1.-3. klasside õpilastele pöördunud koostöösooviga koolide, aineühenduste või kodanikeühenduste poole?

2/3 keskustest ei ole pöördunud koostöösooviga eelmainitud asutuste poole.

40. Koostöösoovi tulemus

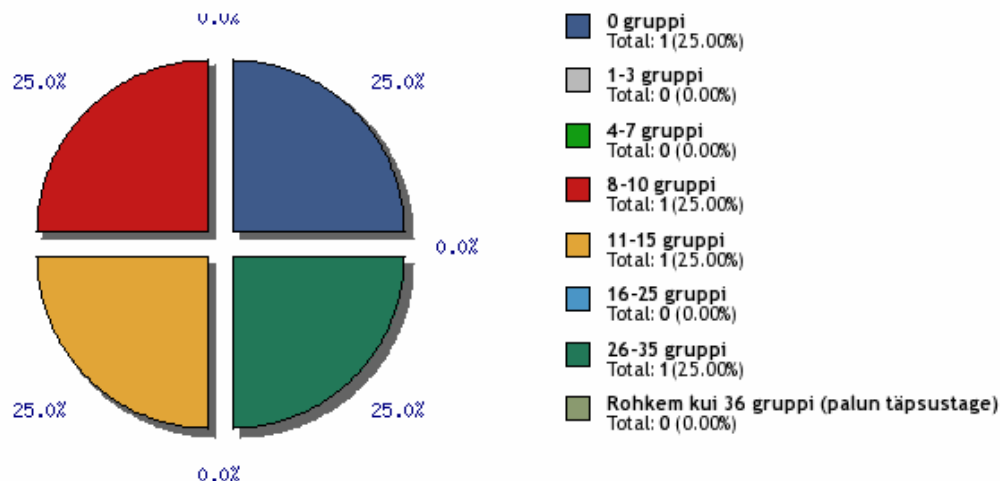
Koostöösoovi tulemusel

Pooled keskused, kes olid koostöösoovi avaldanud, leidsid endale partneri, kellega koos ühiselt loodushariduslikku programmi koostada. Ülejäänute puhul piirdus koostöö ühisaruteluga aktiivsemate õpetajatega või proovitundidega.

41. Programmidest 2006. aastal osa võtnud rühmade arv

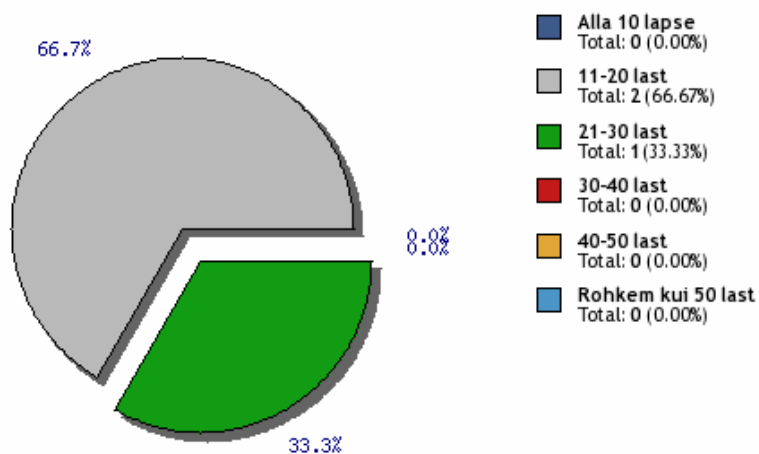
Meie keskkuses võttis 1.-3. klassi õpilastele mõeldud loodushariduslikest programmidest 2006. aastal osa

1.-3. klassi lapsed võtsid osa väheste keskkuste tööst: ühes keskkuses 8-10 gruppi, teises 11-15 gruppi, kolmandas 26-35 gruppi. Üleväänud keskkustes selle vanuseastmega tööd ei toimunud.

42. Rühma suurus

Milline oli keskmine grupi suurus?

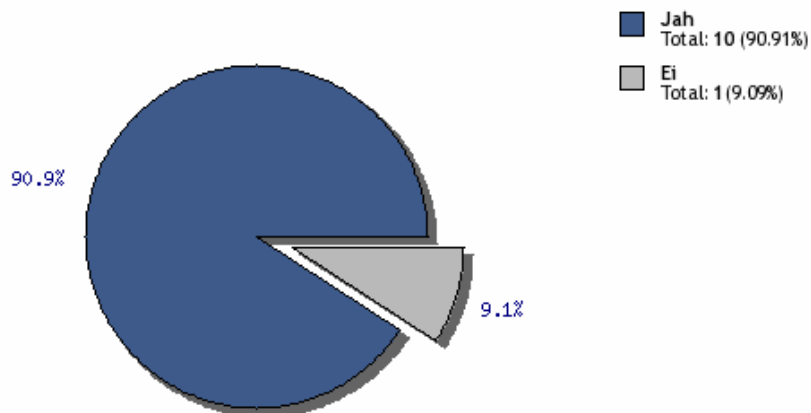

Rühma suuruseks oli enamasti 11-20 last.

IV 4.-6. klassi õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid

43. Keskuste arv, kus pakutakse 4.-6. kl õpilastele programme

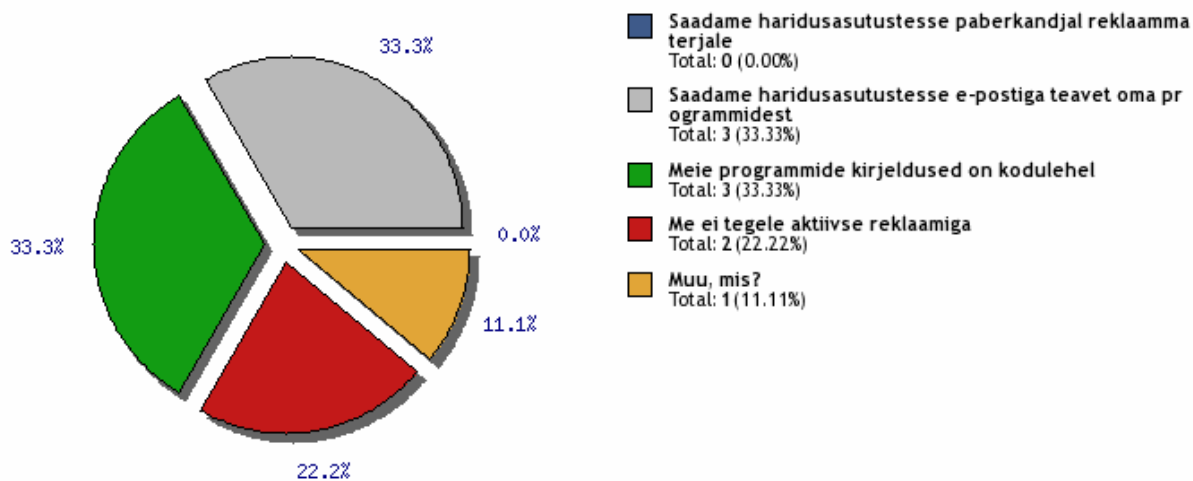
Meie looduskeskuses viiakse läbi 4.-6. klassi lastele mõeldud riiklikku õppekava (õppeaineid) toetavaid loodushariduslikke programme.

4.-6. klassi õpilastele pakutakse programme praktiliselt kõikides vastanud looduskeskustes.

44. Reklaam

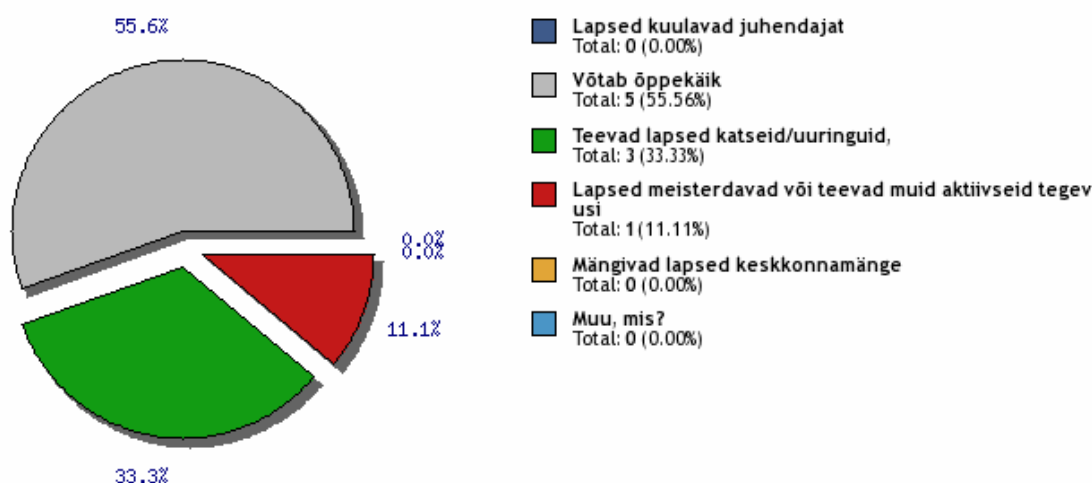
Kuidas reklaamite keskuse poolt pakutavaid 4.-6. klassi õpilastele suunatud õppekava toetavaid programme?

Reklaamiks kasutatakse peamiselt kodulehte ja e-posti. Viiendik vastanutest ei tegele aktiivse reklaamiga.

45. Programmi struktuur

Enamiku programmi ajast

Enamiku programmi ajast võtab õppekäik, pisut vähem katsed/uuringud, pisut ka meisterdused või muud aktiivsed tegevused. Ükski keskus ei öelnud, et enamik aega kuulataks juhendajat või mängitaks keskkonnamänge.

46. Programmide nimetused

- Mets ja muld
- Mets kui elukooslus
- Õhu puhtuse määramine samblike järgi
- Tiigi elustik
- Pinnavormid Haanja looduspargis Vällamäe näitel
- Viti matkaraja õppeprogramm
- Imaõppeprogramm Vellaveres (koostamisel)
- Vapramäe matkaraja õppeprogramm
- Park ja mets
- Veeprogramm
- Kivid Eesti looduses
- Metsapäev
- Salumets
- Vesi elukeskkonnana
- Kivid räägivad Läänemere ajaloo
- Mets ja soo elukeskkonnana Endla looduskaitsealal

- Orienteerumine matkarajal Endla looduskaitsealal
- Koduümbruse loomadega tutvumine videofilmi abil
- ekskursioonid muuseumis
- Ühiselulised putukad
- Pärandmaastikud
- Järv elukeskkonnana
- Pinnavormide tekkelugu
- Kes elab metsa sees
- Mets kui apteek
- Puude rada
- Kuidas kasvab mets
- Jälgede salakiri
- Mets kui kooslus
- Puud püüavad päikest

47. 4.-6. klassi õpilastele läbiviidavate programmide kirjeldused

a. Programmi nimetus:	Mets ja muld
b. Programmi kestus:	3 tundi
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	lühiloeng, uuring, esitlus

a. Programmi nimetus:	Tiigi elustik
b. Programmi kestus:	2 tundi
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	loeng, praktiline tegevus- materjali kogumine ja vaatlus, vaatlustulemuste vormistamine töölehe abil

a. Programmi nimetus:	Viti matkaraja õppeprogramm
b. Programmi kestus:	2,5-3 h
c. Seotud õppeained:	matemaatika, geograafia, bioloogia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	seoste loomine igapäevaeluga, grupitööd, arutelud

a. Programmi nimetus:	Metsapäev
b. Programmi kestus:	4-5 akadeemilist tundi
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus, matemaatika, emakeel, kunstiõpetus, terviseõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	vaatlus, katse, mõõtmine, mäng, joonistamine, esitlus

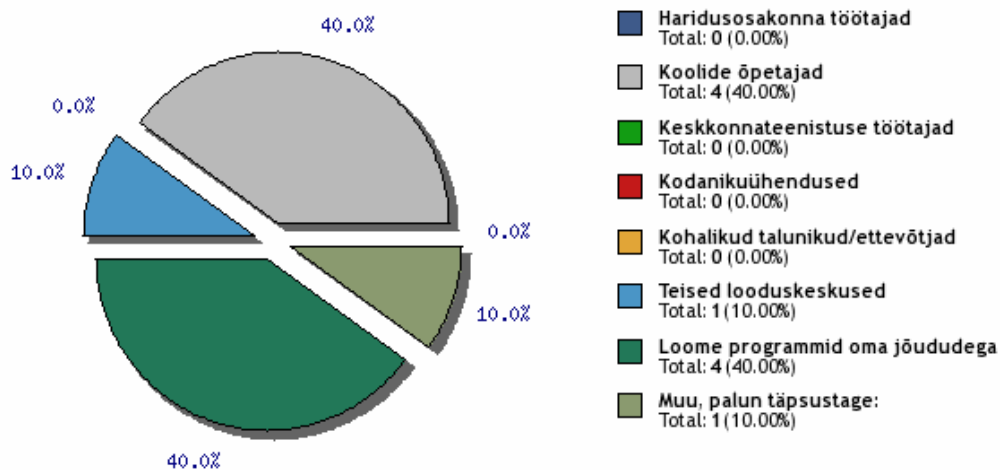
a. Programmi nimetus:	Salumets
b. Programmi kestus:	2 x 45 min
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	Loeng, õppekäik, praktiline iseseisev töö

a. Programmi nimetus:	Orienteerumine matkarajal Endla looduskaitsealal
------------------------------	--

b. Programmi kestus:	4 tundi
c. Seotud õppeained:	Geograafia, bioloogia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	Iseseisev töö kaardi ja kompassiga, vaatlused.
a. Programmi nimetus:	Koduümbruse loomadega tutvumine videofilmi abil
b. Programmi kestus:	1,5 h
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus, bioloogia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	vaatlus, võrdlemine, määramine, uurimine, töölehtede täitmine
a. Programmi nimetus:	Järv elukeskkonnana
b. Programmi kestus:	3 tundi
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	uuringud, loeng, käeline tegevus, töölehtede täitmine, rollimäng
a. Programmi nimetus:	Mets kui apteek
b. Programmi kestus:	4-5 tundi
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus, geograafia, terviseõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	töölehed. rühmatöö, uurimine mitmete abivahenditega-luubid, taimekaardid jne
a. Programmi nimetus:	Mets kui kooslus
b. Programmi kestus:	6
c. Seotud õppeained:	loodusõpetus, emakeel
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	õppekäik, rühmatööd, töölehtede täitmine, keskkonnamängud

48. Koostöö

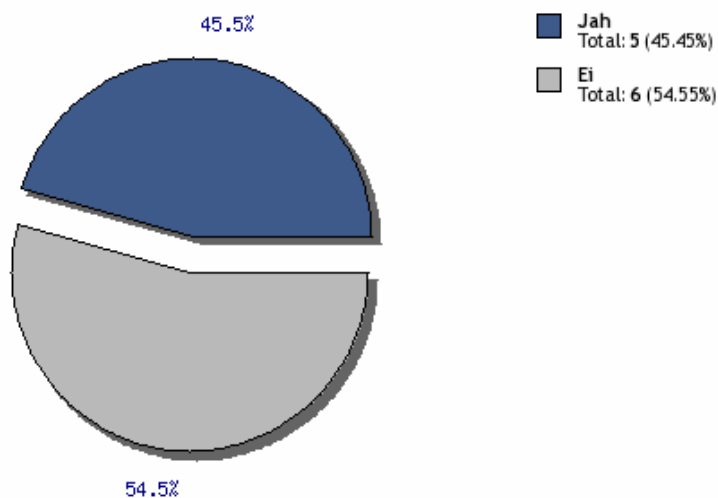
Kellega teete koostööd 4.-6. klassi õpilastele suunatud programmide väljatöötamisel?

Enamik vastanutest loob programmid oma jõududega. Koostööd tehakse koolide õpetajatega ja pisut ka teiste keskustega.

49. Koostöösoovid

Kas olete loodushariduslike programmide loomiseks 4.-6. klasside õpilastele pöördunud koostöösooviga koolide, aineühenduste või kodanikuühenduste poole?

Peaaegu pooled vastanud keskustest on pöördunud programmide loomiseks koostöösooviga koolide, aineühenduste või kodanikeühenduste poole.

Küsimusele, kellega soovitakse 4.-6. klasside õpilaste programmide loomisel koostööd teha, vastati:

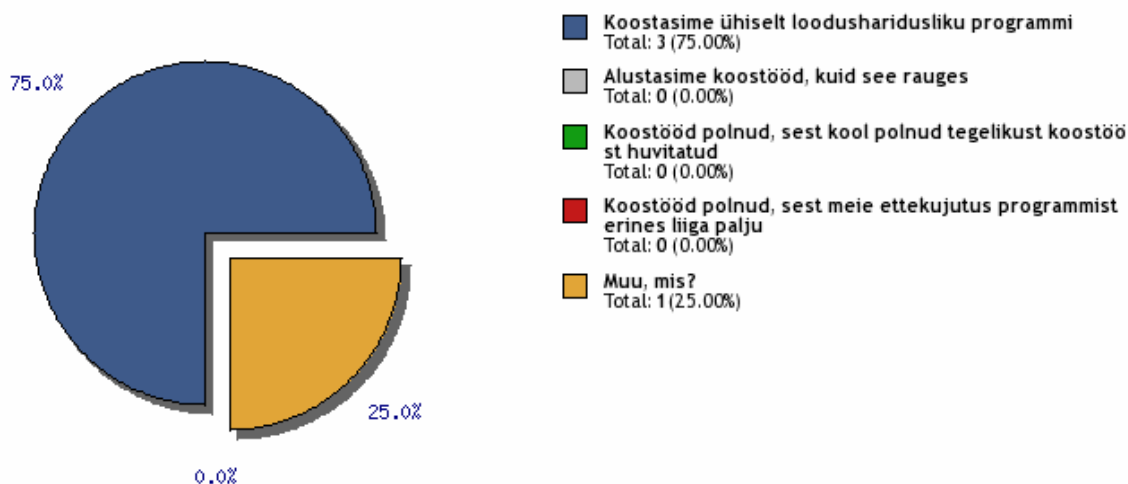
- koolide õpetajad (2)
- teised looduskeskused (2)
- kolleegidega
- kohalikud talunikud/ettevõtjad
- keskkonnateenistuse töötajad
- vajalik pole mitte otsene koostöö programmide loomisel vaid info ja ideede vahetus

Soovitud koostööd on seni takistanud järgmised asjaolud:

- ei tea piirkonnas õpetamisest huvitatud talunikke.
- ajapuudus
- looduskeskus asub koolidest kaugel. Transpordikulud ületavad majanduslikud võimalused.

50. Koostöö tegelikkuses

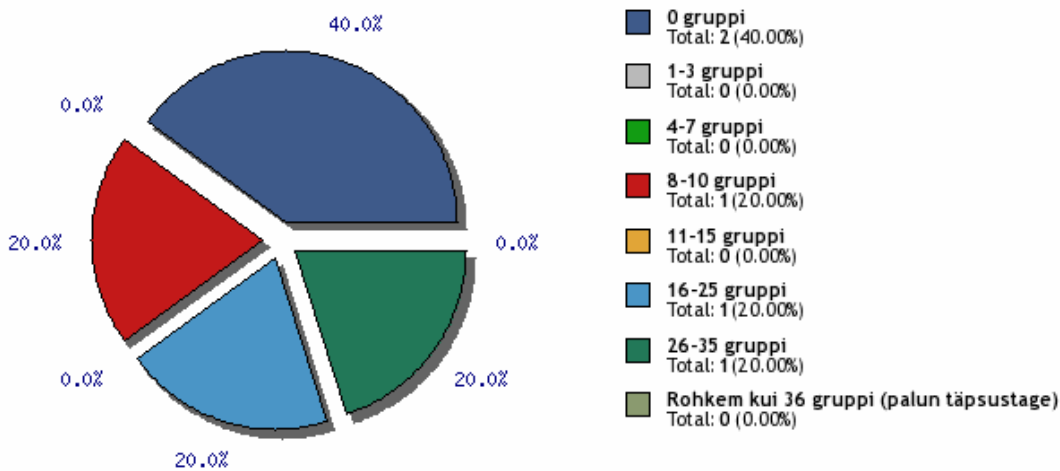
Koostöösoovi tulemusel

Koostöösoovi tulemusel koostati kolmveerandil juhtudel ühiselt loodushariduslik programm.

51. Rühmade arv

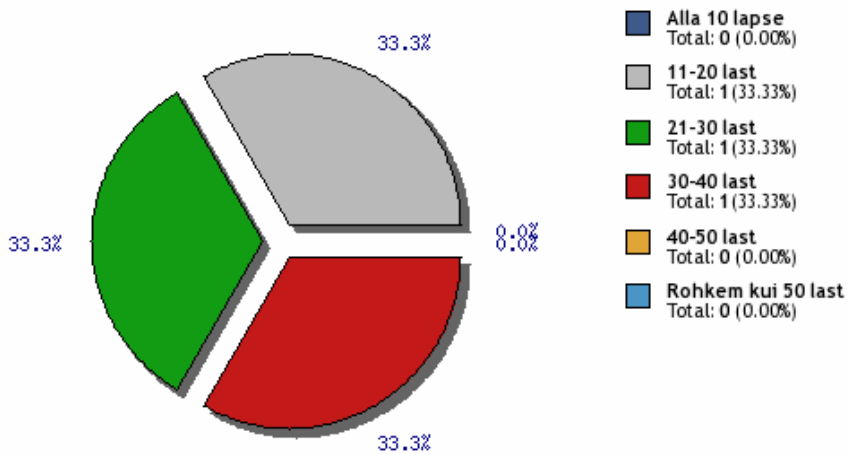
Meie looduskeskus läbi viidavatest 4.-6. klassi õpilastele mõeldud loodushariduslikest programmidest võttis 2006. aastal osa

4.-6. klassi õpilastele pakutud programme telliti viiest keskusest.

52. Grupi suurus

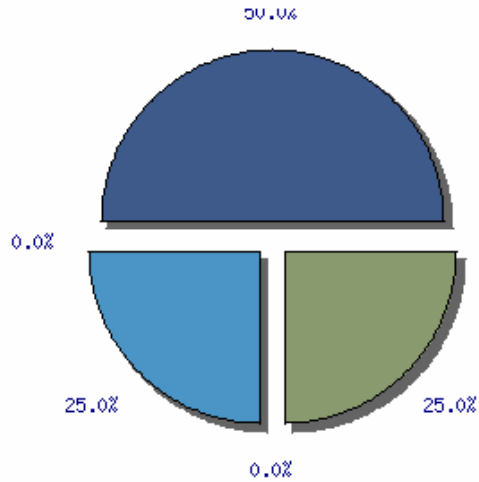
Milline oli keskmine grupi suurus?

Grupi suurus varieerus 11-40 õpilaseni.

53. Tagasiside

Milline oli tagasiside 4.-6. klassi õpilastele pakutavatele loodushariduslikele programmidele

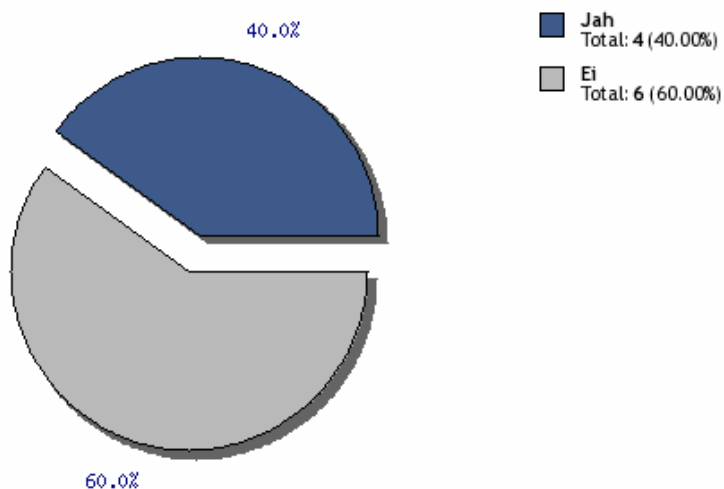
- Positiivne, kiideti nii sisu, metoodikat kui korraldust
Total: 2 (50.00%)
- Positiivne, kiideti eelkõige sisu
Total: 0 (0.00%)
- Positiivne, kiideti eelkõige korraldust
Total: 0 (0.00%)
- Positiivne, kiideti eelkõige metoodikat
Total: 0 (0.00%)
- Programmis sooviti muudatusi (palun kirjeldage, millis eid)
Total: 0 (0.00%)
- Me ei küsinud tagasisidet, kuid läbiviija hinnangul jääd i programmiga rahule
Total: 1 (25.00%)
- Me ei küsinud tagasisidet, kuid läbiviija hinnangul ei jä ädud programmiga rahule
Total: 0 (0.00%)
- Muu, mis?
Total: 1 (25.00%)

Tagasiside oli üldjuhul positiivne.

V 7.-9. klasside õpilastele pakutavad loodushariduslikud programmid

54. Keskuste arv, kus pakutakse programme 7.-9. klasside õpilastele

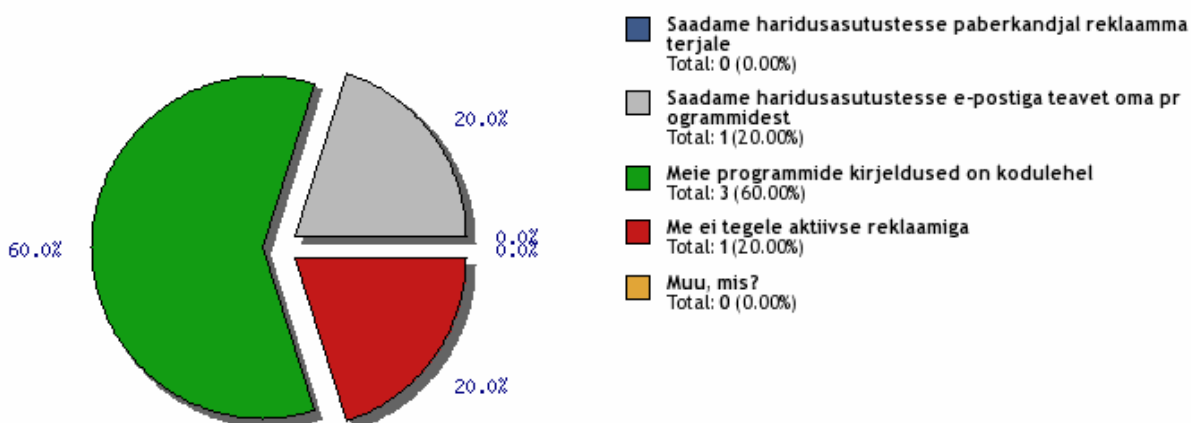
Meie looduskeskuses viiakse läbi 7.-9. klasside õpilastele mõeldud riiklikku õppekava (õppeaineid) toetavaid loodushariduslikke programme.

7.-9. klassi õpilastele viidi loodushariduslikke programme läbi neljas keskuses.

55. Reklaam

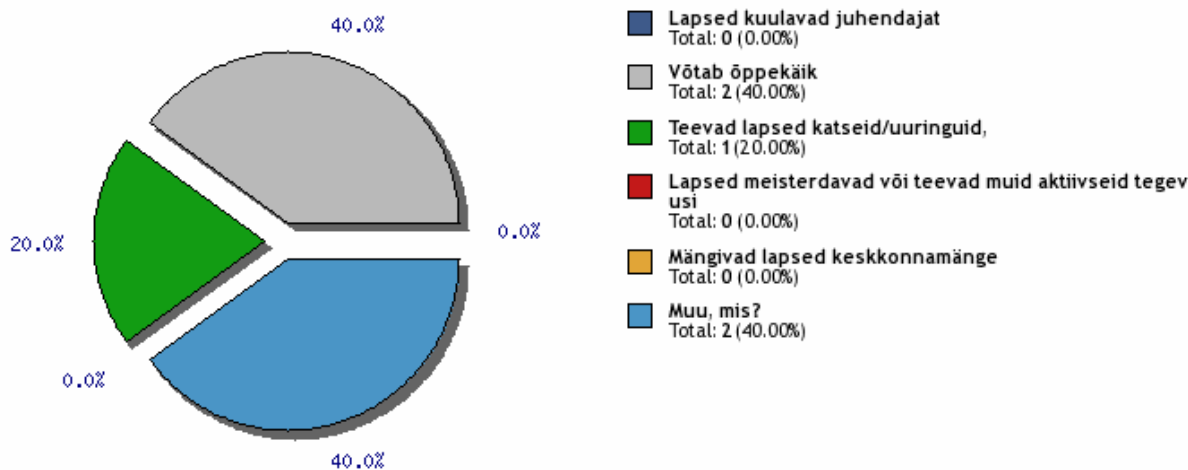
Kuidas reklaamite keskuse poolt pakutavaid 7.-9. klasside õpilastele suunatud õppekava toetavaid programme?

Põhiosa reklaamist toimub kodulehe vahendusel. Üks keskus ei tegele aktiivse reklaamiga.

56. Programmi struktuur

Enamiku programmi ajast

Kahes keskus võtab põhiosa reklaamist õppekäik.

57. 7.-9. klasside õpilastele pakutavate programmide nimetused

1. tiigi elustik
2. õhu puhtuse määramine samblike järgi
3. mets kui elukooslus
4. pinnavormid Haanja looduspargis
5. tsori programm Vällamäel
6. kivid Eesti looduses
7. Läänemeri
8. looduskaitse
9. veeprogramm
10. geograafilised välitööd
11. prügi
12. salumets
13. vesi elukeskkonnana
14. kivid räägivad Läänemere ajaloost
15. koduümbruse loomadega tutvumine videofilmi abil
16. ekskursioonid muuseumis
17. mets kui apteek
18. kes elab metsa sees
19. kuidas kasvab mets

58. 7.-9. klasside õpilastele pakutavate programmide kirjeldused

a. Programmi nimetus	mets kui elukooslus
b. Programmi kestus	2
c. Seotud õppeained	bioloogia, geograafia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	õpperaja läbimine juhendajaga, iseseisev töö töölehe täitmise-vaatlused

a. Programmi nimetus	Läänemeri
b. Programmi kestus	4-6 akadeemilist tundi
c. Seotud õppeained	geograafia, bioloogia, loodusõpetus, matemaatika, kunstiõpetus
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	katsed, vaatlused, ülesannete lahendamine, joonistamine, esitlus

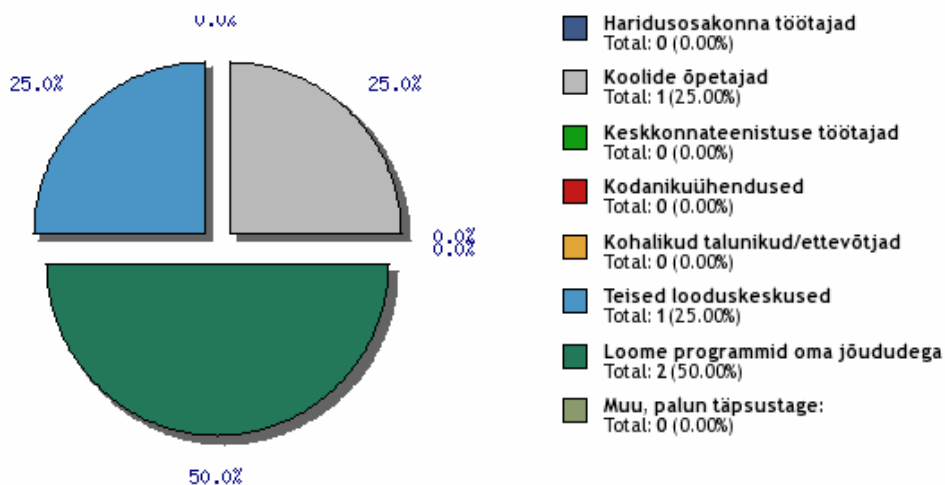
a. Programmi nimetus	Salumets
b. Programmi kestus	2 x 45 min
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	Loeng, õppekäik, praktiline iseseisev töö

a. Programmi nimetus	ekskursioon muuseumis
b. Programmi kestus	1 h
c. Seotud õppeained	bioloogia

a. Programmi nimetus	Kuidas kasvab mets
b. Programmi kestus	4-5 tundi
c. Seotud õppeained	loodusained, matemaatika, geograafia
d. Programmis kasutatavad õpimeetodid:	rühmatöö, töölehed, mõõtmise-arvutamine, rollimäng, CD-programm

59. Koostöö

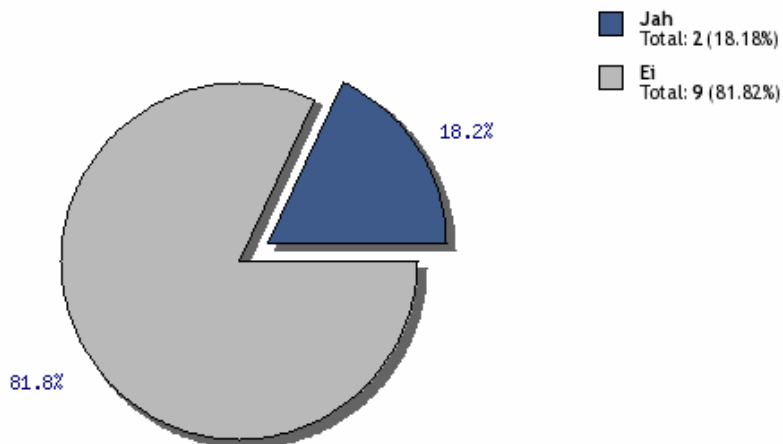
Kellega teete koostööd õpilastele suunatud programmide väljatöötamisel? haridusosakonna töötajad

Kaks keskust loob programmid oma jõududega, üks on teinud koostööd õpetajatega, veel üks teiste looduskeskustega.

60. Koostöösoov

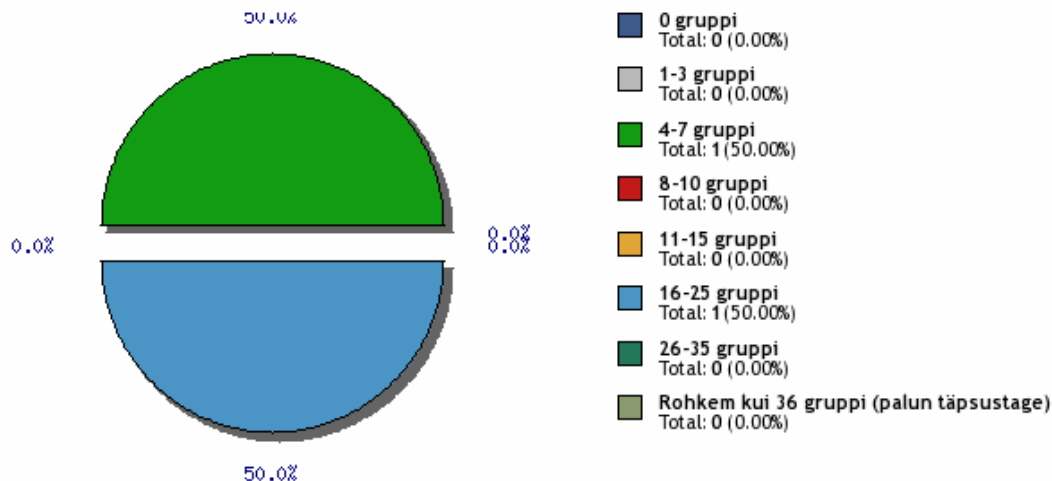
Kas olete loodushariduslike programmide loomiseks 7.-9. klasside õpilastele pöördunud koostöösooviga koolide või aineühenduste poole?

Valdav enamik vastanutest ei ole pöördunud koostöösooviga koolide ega aineühenduste poole. Need, kes pöördusid, tegid ühiselt loodusharidusprogrammi.

61. Rühmade arv

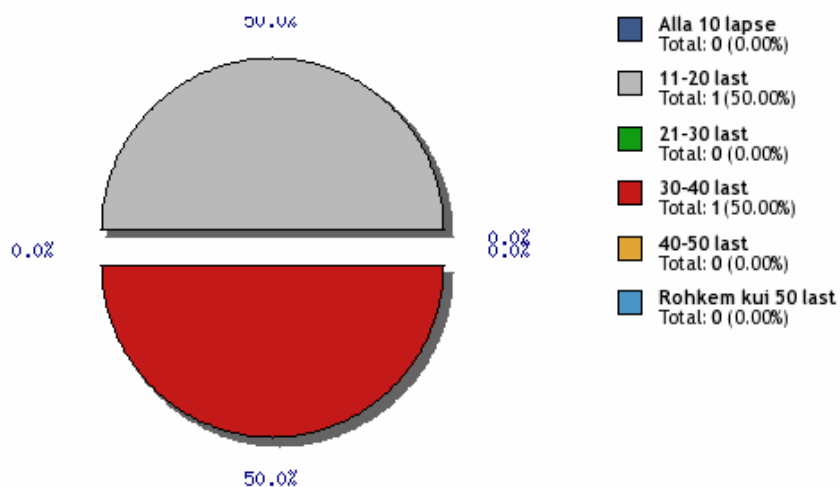
Meie looduskeskuses läbi viidavatest 7.-9. klasside õpilastele mõeldud loodusariduslikest programmidest võttis 2006. aastal osa

Loodusharidusprogramme telliti 7.-9. klassi õpilastele 2006. aastal kahest keskusest.

62. Grupi suurus

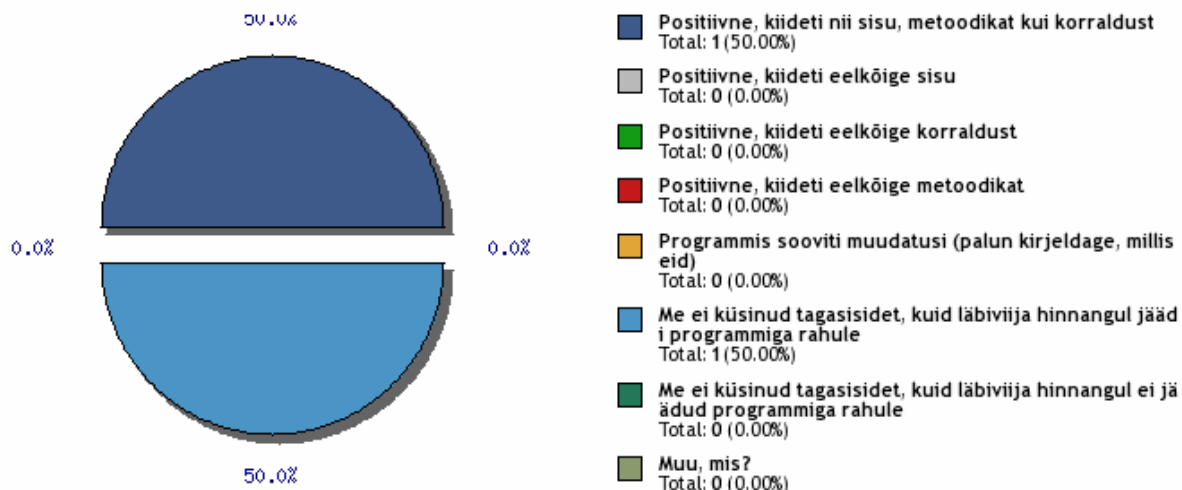
Milline oli keskmine grupi suurus?

Rühma suurus oli 11-20 last või 30-40 last.

63. Tagasiside

Milline oli tagasiside 7.-9. klassi õpilastele pakutavatele loodushariduslikele programmidele

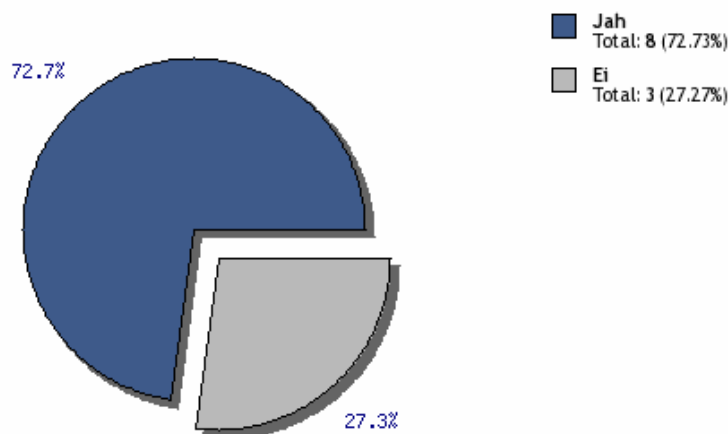

Tagasiside oli positiivne.

VI Tegevuse korraldus

64. Arvepidamine programmides osalevate asutuste üle

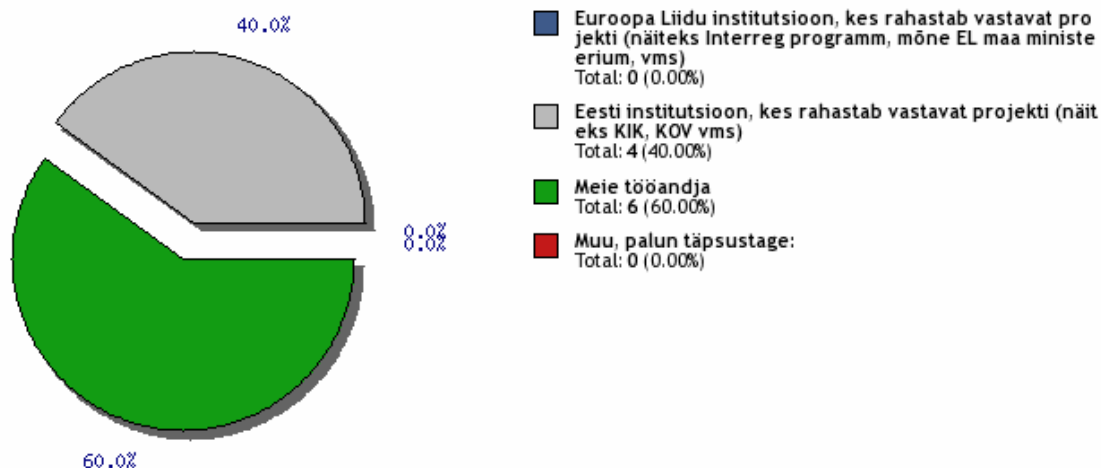
Kas peate oma programmides osalevate asutuste üle arvet?

Üle veerandi vastanutest ei pea arvet programmides osalevate asutuste üle.

65. Programmide finantseerimine

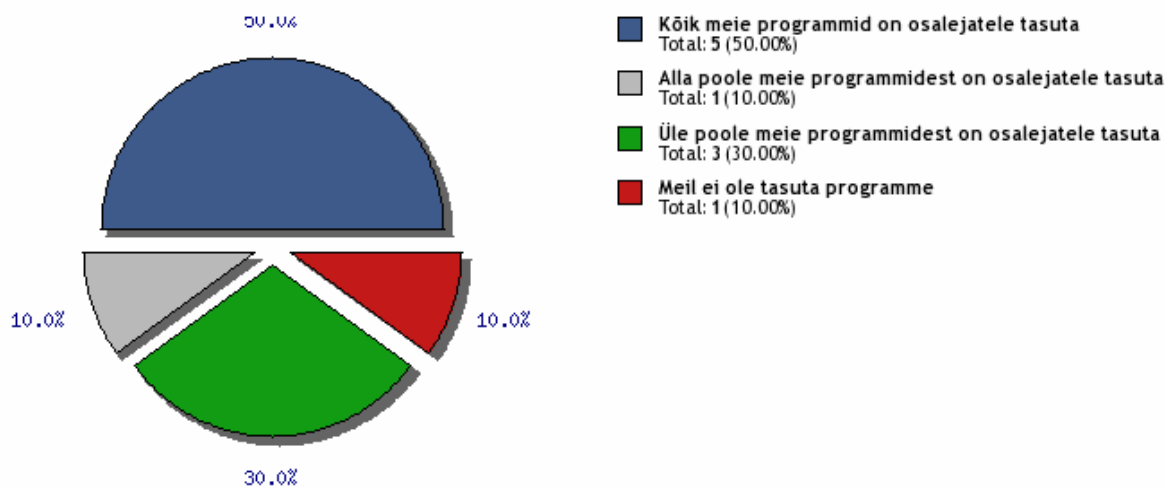
Osalejatele (osaliselt) tasuta programmide maksumuse katab

Osalejatele tasuta programmi maksumuse katab üldjuhul tööandja, muul juhul projekti rahastaja.

66. Tasuliste programmide osakaal

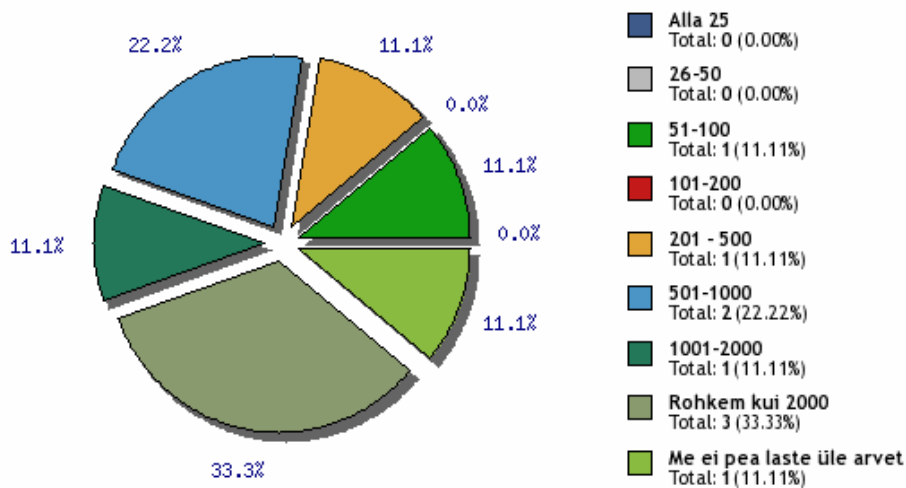
Kas Teie programmid on osalejatele tasulised/tasuta?

Kõik programmid on osalejatele tasuta pooltes keskustes. Ühes keskusel tasuta programme puuduvad.

67. Laste arv programmides

Kui palju lapsi osales kõikides teie poolt pakutavates programmides 2006 aastal?

Laste arv, kes keskuste pakutud programmides osalevad, on küllaltki suur. Kolmes keskuses osales üle 2000 lapse.

Kokkuvõte

Küsitluse koostas, viis läbi ja analüüsis MTÜ Koolitus- ja Nõustamiskeskus HARED 2007. aasta veebruaris-märtsis. Küsitlusega sooviti saada ülevaade loodushariduslike, riikliku õppekava omandamist toetavate programmide sisust ja läbiviimisest ning selle tegevusega seotud probleemidest .

Loodushariduslike programmide all mõisteti õppetegevust, mille

- a) sisu ja meetodid on välja töötatud keskusel või keskusel haldavas struktuuris
- b) sisu on kooskõlas riikliku õppekavaga ja toetab seal nimetatud eesmärkide saavutamist
- c) haridusasutused saavad läbiviimist tellida
- d) programmi viib läbi keegi teine, mitte lastega kaasas olev õpetaja

Küsitlus koostati ning sellele sai vastata internetikeskkonnas Survette.

Küsitlus saadeti 16 loodushariduskeskusele, millest vastas 10 (62,5%). Peamiseks sihtgrupiks olid Kagu-Eestis paiknevad loodushariduskeskused. Enamus keskusi on suhteliselt noored, asutatud aastatel 1991-2007. Üks vastanud keskustest on loodud juba 1918. aastal. Loodushariduslike programme viivad peamiselt läbi põhikohaga töötajad või neile lisaks ka lepingulised töötajad. Keskustes töötavad programmidega eelkõige loodusteadusliku pedagoogilise kõrgharidusega töötajad. Teiseks kõige rohkem on loodusteadusliku kõrgharidusega töötajaid, keda on keskmiselt ühe keskuse kohta 4. Samuti on küllaltki palju muu pedagoogilise haridusega töötajaid.

Kõikidele vanuserühmadele pakutakse väga mitmekesiseid programme. Programmide temaatika ulatub kodukoha tutvustamisest üldistavate teemadele. Ka kasutatav metoodika on üsna mitmekesine. Oodatult prevaleerivad siiski õppekäigud ja ekskursioonid, kuid nende rohke kasutamine on õigustatud. Tasuliste programmide osakaal on suhteliselt väike. Kõik programmid on osalejatele tasuta pooltes keskustes. Tasuta programmid katab programmi maksumuse keskuse tööandja või tasutakse see konkreetse projekti eelarvest.

Loodushariduskeskused on küllaltki populaarsed: kolmes vastanud keskusel osales 2006. aastal kokku üle 2000 lapse, ühes 1000-2000 last, kahes 500-1000 last. Ülejäänud keskustes oli osavõtjaid vähem. Tagasiside on kõikidele programmidele olnud positiivne.

Lasteaialapsed võtsid 2006. aastal osa kuue keskuse pakutavatest programmidest. Seni lasteaialastele programme pakkunud keskused plaanivad seda teha ka edaspidi.

1.-3. klassi õpilastele pakub programme 8 keskust. Seitse keskust kavandab 2007. aastal luua uusi programme sellele vanuseastmele. Algklassiõpilased võtsid 2006. aastal osa kolme keskuse pakutavatest programmidest.

4.-6. klassi õpilastele pakub programme 10 keskust. 4.-6. klassi õpilased võtsid 2006. aastal osa viie keskuse pakutavatest programmidest.

7.-9. klassi õpilastele pakub programme 4 keskust. 4.-6. klassi õpilased võtsid 2006. aastal osa kahe keskuse pakutavatest programmidest.

Programmide ajast võtab lõviosa õppekäik, järgnevad vaatlused ja katsed. Õpilastele suunatud programmides on vähe keskkonnamänge, neid mainiti vaid lasteaialaste puhul.

Põhiosa reklaamist on paigutatud kodulehtedele. See tähendab, et keskused eeldavad, et soovijad oskavad neid leida. See ei pruugi nii olla - on väga oluline, et õpetajad teaksid, missugused loodushariduskeskused on olemas ning kuidas leida nende kodulehti. Keskused sooviksid teha programmide koostamisel üksteisega, koolide ja lasteaedadega koostööd, kuid ei ole alid seda ise alkatama. Koostööle suunavad projektid oleksid ilmselt nii koolides kui loodushariduskeskustes teretulnud.